

Výklad nakladatelského práva

Ivo Telec

V následujícím textu podávám výklad českého nakladatelského práva, který vychází z pozitivně právní úpravy, jak je obsažena v *zákonu č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorském zákonu)*, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „AZ“. Úplné znění bylo vyhlášeno pod č. 175/1996 Sb.

Výklad uvozuji vlastním textem právní normy, tj. § 24 a následně též textem § 25 AZ, v obojím případě doplněném o redakční hesla.

Smlouva nakladatelská

§ 24

(1) [Obsah] Smlouvou nakladatelskou udílí autor nakladateli svolení vydat dílo slovesné, dílo hudebně dramatické nebo hudební, dílo výtvarných umění anebo dílo fotografické, a nakladatel se zavazuje na svůj účet dílo vydat, učinit opatření k jeho šíření a vyplatit autorovi odměnu.

(2) Dokud trvá poměr založený nakladatelskou smlouvou, nemůže autor udělit jiné organizaci svolení k vydání díla bez souhlasu nakladatele, ledaže jde o souborné vydání jeho děl nebo o vydání díla v periodické publikaci.

(3) Bude-li dílo rozebráno dříve než uplyne doba, na kterou byla smlouva sjednána, může autor, i když nebylo ujednáno vydání další, žádat na nakladateli, aby vydalo dílo znovu. Nebude-li pak smlouva o novém vydání díla sjednána do 6 měsíců, má autor volnost sjednat smlouvu s nakladatelem jiným.

Souvisící předpisy: § 10 odst. 2, § 13 odst. 1, § 14, § 15 odst. 2, § 22, § 23, § 261 – 262 obch. zák., zák. č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven (knihovnický zákon), zák. č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, zák. č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, vyhl. č. 252/1995 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, vyhl. č. 140/1964 Sb., o povinných a pracovních výtiscích, vyhl. č. 110/1965 Sb., o evidenci zahraniční literatury,

vyhl. č. 55/1978 Sb., kterou se stanoví výjimky z povinnosti sjednávat písemné smlouvy o šíření literárních, vědeckých a uměleckých děl, vyhl. č. 78/1989 Sb., o právech a povinnostech pošty a jejích uživatelů (poštovní řád)

Souvisící české technické normy: ČSN 01 0166. Nakladatelská (vydavatelská) úprava knih a některých dalších druhů neperiodických publikací, ČSN 01 0180 Mezinárodní desetinné třídění (MDT). Výběr nejdůležitějších znaků, ČSN 01 0184 Číselné označování částí textů, ČSN 01 0185 Transliterácia cyriliky, ČSN 01 0187 Mezinárodní standardní číslování seriálových publikací (ISSN), ČSN 01 0188 Tvorba předmětových hesel, ČSN 01 0189 Mezinárodní standardní číslování knih (ISBN), ČSN 01 0191 Formální úprava jednorázových bibliografických soupisů, ČSN 01 0192 Rejstříky publikací, ČSN 01 0194 Referát a anotace, ČSN 01 0197 Bibliografické citace, ČSN 01 0198 Formální úprava rešerší, ČSN 77 0060 Označování čárovým kódem EAN. Všeobecná ustanovení, ČSN 88 4301 Knihy a časopisy. Formáty a základní technické požadavky, ČSN ISO 5227-3a Informace a dokumentace. Slovník. Část 3a. Akvizice, identifikace a analýza dokumentů a dat, ČSN 01 0181 Abecední řazení, ČSN 01 0199 Vydavatelská úprava odborných časopisů, ČSN 88 0410 Korekturní znaménka pro sazbu. Pravidla používání, ČSN 88 0100 Polygrafické názvosloví. Základní a společné názvy, ČSN 77 0063 Systém EAN. Označování čárovým kódem EAN/ISBN. Knihy, ČSN 77 0065 Systém EAN. Označování čárovým kódem EAN/ISSN. Seriálové publikace, ČSN 88 0411 Korekturní znaménka pro reprodukci.

Z judikatury: Vážný 5439: Bylo-li nakladateli přenecháno právo úplného využití (exploitace) uměleckého obrazového díla, jest oprávněn vydati obrazy i v kalendáři, jehož úprava jest umělecká. (...) **Vážný 9942:** Nakladatelská smlouva (zákon ze dne 11. května 1923, čís. 106 sb. z. a n.). Předpis § 21 (3) zákona nevztahuje se na smlouvy, které v době nabytí účinnosti zákona již trvaly. **Vážný 12606:** (...) Nejde o smlouvu nakladatelskou, bylo-li dílo přenecháno s právem, nikoliv se závazkem, je rozmnožití a rozšíření za účelem reklamy. **R 18/64:** K otázce určování odměny při dílech na zakázku v případě, že nedošlo k uzavření nakladatelské smlouvy. **R 52/69:** Rozsah rozšiřování díla musí být v nakladatelské smlouvě – pod neplatností – vyjádřen dostatečně a určitě. Tomuto požadavku nevyhovuje takové stanovení rozsahu nákladu, které se zmiňuje jen o vydání nebo o výši nákladu určeném podle poptávky, podle průzkumu na knižním trhu, podle došlých objednávek apod. Je-li náklad díla určen především členům organizací, kteří o ně projeví svou objednávkou zájem a jimž musí být vyhověno (např. členům Klubu čtenářů), stačí, jestliže se určí náklad minimálním počtem výtisků, který je nakladatelství povinno vydat, a maximálním počtem výtisků, který je nakladatelství oprávněno vydat, při čemž o definitivním nákladu rozhodnou stanovená kritéria

(např. počet došlých objednávek). (Též in: Aktuální otázky práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního. Sbor. Praha 1969.)

Z literatury: (Anonymus): Komentáře k zákonům jako předmět nakladatelské smlouvy. Práv. Prak. 1940/41. Bouček, V.: K pojmu smlouvy nakladatelské. Práv. Rozhl. 1902/9. Eliáš, K. et al.: Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. Cenné papíry. Praha 1996. Faladová, A.: Užití autorského díla v praxi. (Nakladatelské smlouvy). Praha 1994. Holcová, I.: Aktuální otázky nakladatelských smluv v čs. praxi. In: Akt. Otáz. Práva aut. Práv. prům. Sbor. Praha 1992. Jahn, B.: Určení rozsahu šíření díla v nakladatelské smlouvě. Social. Zákon. 1966/1. Hartmann, A.: Zákon o nakladatelské smlouvě. Praha 1923. Kizlink, K.: Nakladatelství. In: Slovník veřejného práva československého. Brno 1932/II. Knap, K.: J. Serda Umowa wydawnicza. Pojecie – funkcja – struktura. Uniwersytet Jagielloński, Rozprawy habilitacyjne Nr 39, Kraków 1980, 160 stran. In: Akt. Otáz. Práva aut. Práv. prům. Sbor. Praha 1981. Některé otázky autorského práva v nakladatelské praxi. Social. Zákon. 1973/8. Smluvní vztahy v autorském právu. Praha 1967. Knapp, V. et al.: Aktuální vzorové smlouvy pro obchodní styk. Praha 1993 a násl./II. Kunz, O.: Některé kolizní otázky smluv v oblasti autorského práva. In: Stud. mez. práva. Sbor. Praha 1967. Löwenbach, J.: Autor a nakladatel. Praha 1921. Právo nakladatelské. Praha 1926. Závazné předpisy práva nakladatelského dle zákona čís. 106 z 11. května 1923. Praha 1932. Luby, Š.: Najnovší stav a vývoj názvoslovia vo sfére občianskeho zákonníka a zákonníka medzinárodného obchodu. Práv. Štúd. 1967/2. Mestitz, F.: Dieter Raab, Autor und Lektor, Ein Beitrag zum Sozialistischen VerlagsWessen und Verlagsrecht in der DDR (Príspevok k inštitúcii socialistických vydavateľstiev a ich práva v NDR), VEB Deutscher Zentralverlag, Berlin 1959, strán 75. Práv. Obz. 1960/6. Mikloš, F.: Nakladatelská zmluva v praxi. Bratislava 1957. Paspola: Vzorná smlouva nakladatelská. Knihkup. Nakl. 1942/36. Pelikánová, I. – Plíva, S. – Příbyl, Z. – Černá, S. – Vít, J. – Zahradníčková, M.: Obchodní právo. Praha 1993/II. Rybářík, K.: Der juristische Charakter und die Funktion des Verlagsvertrages. In: Prace Wyal. Ochr. Wlasc. intelekt. Sbor. Kraków 1979. Scheinpflug, K.: Úvaha o § 20 zákona o právu autorském. In: Sbor. Věd práv. st. Praha 1943/2. Švidroň, J.: Frankfurt Book Fair – International Frankfurt Rights Meeting '88 (Frankfurtský knižný veľtrh – Medzinárodne právne stretnutie). Práv. Obz. 1989/3. K právnej problematike spoločných vydaní literárnych diel. Práv. Obz. 1985/6. Telec, I.: Faladová, A.: Užití autorského díla v praxi. Nakladatelské smlouvy. 1. vyd. Praha, Úřad průmyslového vlastnictví 1994, s. 71. ISBN 80-85100-36-3. Práv. Praxe 1994/9. Opce. Práv. Rozhl. 1996/6. Vzory autorskoprávních smluv. Brno 1996.

Komentář k odstavci 1):

1. Smlouva nakladatelská je AZ zvláště upravena a tvoří jeden z historicky tradičních základů autorského práva závazkového. Jedná se o smlouvu typovou (o nominátní kontrakt). Vzniká z ní závazkově právní vztah mezi stranami, jehož účelem je veřejné užití již vytvořeného díla jeho vydáním, jež spočívá jednak v pořízení rozmnoženin díla tiskem (výtisků) nebo jiným podobným technickým způsobem v knižní, časopisecké anebo v jiné formě (např. na kompaktní desce typu CD-ROM aj. nebo na počítačové disketě, jde-li o elektronické vydání díla), a to jsou-li tyto rozmnoženiny určeny k veřejnému šíření. Dále též vydání díla spočívá v šíření rozmnoženin díla (v jejich zpřístupnění veřejnosti), jež spočívá v jejich nakladatelském a knihkupeckém odbytu. Není přitom rozhodné, zda rozmnoženiny díla mají být prodávány anebo rozdávány zdarma, popř. jen za náhradu nákladů. Výdělečnost vydání díla, stejně jako i jeho jiného užití, a to pro nabyvatele příslušného oprávnění, je pojmově bezvýznamná. Smlouva nakladatelská patří do třídy smluv o šíření díla.

Předmětem vydání podle smlouvy nakladatelské může být taxativně jen:

- dílo slovesné, tj. dílo vyjádřená slovy, přičemž sem patří převážná část děl vědeckých, všechna díla literární z oboru krásné literatury (beletrie), stejně ale i díla odborné literatury, a některá další díla umělecká (např. dramata)
- dílo hudebně dramatické (v demonstrativním výčtu § 2 odst. 1 není výslovně uváděno a podřazuje se někdy mezi díla divadelní)
- dílo hudební (s textem nebo bez textu)
- dílo výtvarných umění (včetně grafických obrazců, tj. typogramů)
- dílo fotografické.

Z povahy uvedených děl vyplývá, že předmětem vydání mohou být i překlady slovesných děl a děl hudebně dramatických do jiných jazyků a zpracování všech uvedených děl jako původní díla nová, jež vznikla odvozeně osobitým tvůrčím zpracováním starších děl (viz § 3).

Rozmnoženiny (výtisky) vydaného díla mohou být velmi různorodé. V právu veřejném lze nalézt účelovou definici „*neperiodických publikací*“ (§ 1 odst. 1 zák. č. 37/1995 Sb., o *neperiodických publikacích*). Jsou jimi „*rozmnoženiny literárních, vědeckých a uměleckých děl určené k veřejnému šíření, které jsou vydávány jednorázově, popřípadě nejvýše jednou ročně anebo po částech i častěji, tvoří-li obsahově jednotný celek*“. Pokud jde o periodický tisk, jedná se o „*noviny, časopisy a jiné periodické tiskoviny, vydávané nejméně dvakrát ročně pod stejným názvem a v úpravě typické pro tento druh tisku*“, kromě zákonných výluk (viz

§ 3 odst. 1 zák. č. 81/1966 Sb., o *periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích*, ve znění pozdějších předpisů.)

Obě veřejnoprávní definice mohou mít podpůrný orientační význam i autorskoprávní, zejména pro sféru nakladatelského práva smluvního.

Skutečnost, že některé rozmnoženiny děl jsou vyňaty ze zvláštních veřejnoprávních režimů je autorskoprávně bezvýznamná.

2. Strany smlouvy nakladatelské jsou AZ označeny jako „*autor*“ a „*nakladatel*“ (k poslednímu označení blíže viz níže). Předmětná nakladatelská ust. AZ o autorovi platí i pro dědice jeho autorského práva, neboť z jejich povahy nevyplývá jinak (viz § 29 věta druhá). Dříve platný (1923 – 1953) zák. č. 106/1923 Sb. z. a n., o *smlouvě nakladatelské*, používal termín „*zadavatel*“, jímž souhrnně označoval nejen původce (autora) a jeho právního nástupce (dědice), ale i „*jinou smluvní osobu*“. Touto třetí osobou může být např. správce autorského práva, jehož subjektem je autor (nebo jeho dědic), pokud je tato jiná osoba smluvně oprávněna jednat vlastním jménem a ve prospěch subjektu autorského práva. (Srov. např. obvyklý výkon hromadné správy autorských práv ochrannými organizacemi.) Touto jinou osobou je ale i vydavatel již vydaného sborníku a časopisu, jenž ze zákona vykonává cizí autorská práva, a to povahově vlastním jménem. (Viz § 4.)

3. Obsahovou podstatou smlouvy nakladatelské je udělení autorova svolení k vydání (užití) díla a převzetí závazku nakladatele dílo vydat na svůj účet (tzn. na svou odpovědnost, náklady a nebezpečí vlastním jménem), jakož i převzetí závazku nakladatele učinit opatření k šíření díla prostřednictvím jeho rozmnoženin a závazku vyplatit autorovi odměnu. (Všechny závazky jsou autorem vynutitelné, přičemž porušení prvního z nich je sankcionováno jako autorův legální důvod pro odstoupení od smlouvy nakladatelské – srov. § 23 odst. 3.) Pojmově se, stejně jako u všech smluv o šíření díla, jedná o smlouvu úplatnou. Stejně jako u všech smluv o šíření díla je i tato smlouva pro nabyvatele oprávnění vydat dílo (tj. pro nakladatele) smlouvou nejen opravňující (dílo vydat), ale i zavazující tak učinit, a to na svůj účet. Veškerá nakladatelská nebezpečí (např. nezáměr knihkupců, čtenářů apod.) nese nakladatel a převod těchto nebezpečí na autora je z hlediska smlouvy nakladatelské, ale i jakékoli jiné smlouvy o šíření díla, pojmově nepřipustný.

„*Opatřeními k šíření díla*“ se rozumí zejména opatření redakční, výrobně technická (tiskárenská aj.), organizačně provozní, obchodně odbytová apod. tak, aby mohl být splněn účel smlouvy nakladatelské, jímž je veřejné užití díla jeho vydáním. (K pojmu „*vydání*“ viz § 10 odst. 2.) Mezi tato opatření patří i nakladatelské, tiskárenské, odbytové apod. vypravení rozmnoženin díla, které nelze považovat za řádné, nebude-li odpovídat příslušným českým (resp. též původně československým) technickým normám (ČSN). Přestože tyto technické normy nejsou v našem

případě závazné (ani nejsou závazné jejich části), vyjadřují jakost, kterou lze po nakladatelském plnění, aby bylo řádné, požadovat, není-li mezi stranami dohodnuto jinak.

Smlouvu nakladatelskou lze uzavřít na jediné vydání díla, stejně jako i na více nezměněných nebo změněných vydání. Je-li smlouva uzavřena na více vydání, je zapotřebí tato další vydání přesně určit, zejména co do jejich způsobu, rozsahu, času, autorské odměny, součinnosti autora, aj. náležitostí. I pro případ uzavření smlouvy nakladatelské na více vydání díla platí závazek nakladatele k dalším vydáním díla na svůj účet a závazek učinit opatření k šíření díla v dalších vydáních.

4. Strana této smlouvy, která nabývá oprávnění dlo vydat a současně přijímá závazek tak učinit, je AZ, od novely z roku 1996 (*zák. č. 86/1996 Sb.*), v souladu s naší právně jazykovou tradicí označována jako „nakladatel“. Oproti původnímu označení z roku 1965 „nakladatelství“, u něhož se projevila dobově převažující socialistická institucionalizace těchto osob. Pojmově se přitom směřovalo mezi „nakladatelem“ jako subjektem (podmětem) právních vztahů a mezi „nakladatelstvím“ jako podnikem (§ 5 ObchZ), tzn. objektem (předmětem) právních vztahů. (Srov. též § 118 odst. 1 OZ.) (Srov. dále např. dědění nakladatelství jako dědění podniku podle OZ, smlouvu o prodeji nakladatelství jako o prodeji podniku podle ObchZ, exekuční postižení nakladatelství jako podniku podle OSŘ aj.)

Ve slovenském znění AZ se namísto označení „smlouva nakladatelská“ používá termín „vydavateľská zmluva“. Toto označení, resp. z něj vyplývající označení „vydavateľstvo“ (resp. správněji „vydavateľ“), je autorskoprávně přesnější, neboť se vztahuje k autorskoprávnímu pojmu vydání jako jednoho ze způsobů uveřejnění díla (viz § 10). (Srov. názvoslovnou kritiku *Lubyho, 1967.*) Pojem „vydavateľ“ je použit i českým právem veřejným (viz např. cit. *zák. č. 37/1995 Sb.*) a zná jej i sám AZ, pokud jde o označení osoby legálně oprávněné k výkonu autorského práva k vydanému sborníku, dílu kartografickému a časopisu podle § 4 odst. 3. Předmětem autorskoprávního závazku je pojmoslovně přesně vzato „vydání“ díla (§ 10 odst. 2), nikoli pořízení a odbyt „nákladu“, tj. exemplářů. K vydání díla pouze dochází po způsobu nákladu, tj. po způsobu jeho naložení. Používáním tradičního pojmosloví nakladatelského se v § 24 zdůrazňuje spíše finanční aj. materiální zabezpečení vydání díla, než samotný autorskoprávní pojem vydání jako jeden ze základních pojmů AZ. Ani terminologie nakladatelská ovšem není AZ tak zcela odtaziť, neboť vydání díla se děje pojmově vždy na účet nakladatele, který finančně pokrývá náklad.

V praxi se někdy rozlišuje mezi „nakladatelem“ a jeho činností, jako tím, kdo finančně a jinak materiálně zabezpečil výrobu a odbyt nákladu (rozmnoženin dí-

la) a někdy i nabytí příslušného majetkového autorského oprávnění od autora, a mezi „vydavatelem“ a jeho činností, jako tím, kdo pouze započal se šířením rozmnoženin díla, anebo dokonce jen tím, kdo je držitelem živnostenského oprávnění k vydavatelské činnosti ve veřejnoprávním smyslu, apod. Tato rozlišování nemají oporu v AZ, a proto mohou vést k možné nesrozumitelnosti nebo neurčitosti právních úkonů, čímž mohou přivodit i jejich neplatnost. Někdy se též pod historickým, původně německým, jazykově právním vlivem odlišuje nakladatel (*verleger*) a vydavatel (*herausgeber*) podle toho, má-li jít o vydávání děl v knižní podobě (nakladatel), anebo jinak (např. časopisecky, sborníkově aj.), což se někdy diferencuje i podle druhů děl (slovesných, hudebních apod.). Podle AZ nemá žádné takovéto rozlišování význam, leč historická tradice stále působí.

Lze si ovšem prakticky představit právní vztah, v podstatě komisionářské právní povahy, mezi vydavatelem a nakladatelem, který pro vydavatele obstarává všechny (materiální, popř. i smluvní) záležitosti týkající se vydání díla, včetně pořízení jeho nákladu apod. (Stává se to zejména tehdy, je-li pro vydavatele činnost v nakladatelském oboru jen okrajovou, resp. se jí nezabývá vůbec, nicméně chce být vydavatelem díla.) Nakladatel by na základě tohoto smluvního vztahu jednal s třetími osobami (např. s tiskařem, knihkupcem, ale třeba i s autorem) ve prospěch vydavatele (na jeho účet), byť by tak jednal vlastním jménem, ovšem z příkazu vydavatele, vyplývajícího ze smlouvy mezi nimi. V důsledku toho by byl nakladatel povinen převést na vydavatele i veškeré užitky (výnosy) takto dosažené a ponechat si jen (možnou) dohodnutou odměnu. (Srov. též § 6 věta druhá.) V důsledku tohoto komisionářského právního vztahu mezi vydavatelem a nakladatelem není autor v žádném právním vztahu k vydavateli svého díla, nýbrž k nakladateli. Z hlediska zvláštní veřejnoprávní odpovědnosti je ale zatížen vydavatel, nikoli nakladatel (srov. *zák. č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích*). Zatímco k soukromoprávní odpovědnosti může podle okolností případu dojít jak na straně vydavatele, tak i nakladatele. Zejména, uvážíme-li objektivní odpovědnost např. za neoprávněný zásah do autorského práva autora nebo za neoprávněný zásah do práva na ochranu autorovy osobnosti (jako fyzické osoby), k němuž může dojít v souvislosti s vydáním jeho díla. Z hlediska práva autorského, ale třeba i veřejného práva živnostenského (srov. vydavatelské podnikání jako živnostenské podnikání podle ŽZ) je v načrtnutém právním vztahu mezi vydavatelem a nakladatelem významnější právní postavení vydavatele, neboť s ním je třeba spojit i výše zmíněný pojem „vydání díla“. Dále k tomuto výkladu srov. např. slova „vydal ... (někdo) nákladem ... (jiného)“ apod. Někdy se zase v praxi výslovně uvádí, že dílo vydal vydavatel vlastním nákladem, aj. Někdy též dochází k vydání díla sice vydavatelem, ale nákladem autora. Stejně jako i k vydání díla autorem na

jeho vlastní náklady. Srov. slova „vydal ... (někdo) nákladem autora“ a „vydal autor vlastním nákladem“, aj. Oproti tomu nesprávný je výraz, že dílo „vydal ... (někdo) v nakladatelství (jiného nebo jiném)“, protože „nakladatelství“ je podnik jako předmět občanskoprávních vztahů (§ 118 odst. 1 OZ, § 5 ObchZ), nikoli podmět těchto vztahů, když jde právě o určení subjektů občanskoprávních vztahů (účastníků), nikoli jejich předmětů. V praxi se někdy též objevují slova „vydal ... (někdo) pro ... (jiného)“. Z hlediska AZ jsou tato slova nejasná a je proto lépe se jim vyhnout. Není z nich totiž jasně patrné právní postavení vydavatele a nakladatele. Kromě toho se tím někdy rozumí jen to, že celý náklad jednoho vydání díla byl určen pro jediného zákazníka, který jej koupil pro své potřeby, což opět není v pohledu autorskoprávním ani veřejnoprávním nijak významné, neboť jde o obchodní záležitost, kterou není zapotřebí uvádět navenek, protože může znejasnit příslušné autorskoprávní vztahy.

Pod pojmem „náklad“ třeba rozumět – v souladu s ustálenou praxí i názory teorie (Luby, 1967), jednak význam vynaložení peněžních aj. materiálních prostředků na vydání díla, a jednak též jazykově odvozeně počet vydaných výtisků (exemplářů, rozmnoženin díla). V tomto svém druhém významu se jedná o klíčový pojem autorského práva nakladatelského, z něhož je po věcné stránce vyvozen rozsah šíření díla jako obligatorní pojmový znak každé smlouvy o šíření díla (viz § 22 odst. 3).

Pojem „náklad jednoho vydání díla“ byl definován pro honorářové účely v § 5 odst. 1 – 2 dříve platné vyhl. č. 25/1967 Sb., o úpravě autorských odměn za vydání slovesných děl, ve znění pozdějších předpisů. Toto pojetí je použitelné i nyní a je vhodné je pojmut do smlouvy, pokud nevystačíme s výkladem historickým. Za „náklad jednoho vydání díla“ se takto považovaly „výtisky vyráběné buď najednou nebo výlučně z výrobně technických důvodů postupně“, tzn. vyráběné i formou dotisků až do dohodnuté výše nákladu díla. (Lze si ale představit postupnou výrobu výtisků /dotisků/ i z jiných než výlučně výrobně technických důvodů, např. z důvodů odbytových, což je otázka negociační, jak ostatně uváděla i cit. vyhl. Totéž platí, a to ještě více, nejen pro výrobu, ale i pro jednorázové nebo postupné rozšiřování rozmnoženin díla, pro jejich odbyt. I tato otázka je věcí dohody stran.) Množství dotisků díla je vždy omezeno dohodnutou výší celkového nákladu díla (tj. věcným rozsahem šíření díla ve smyslu obligatorní obsahové náležitosti každé smlouvy o šíření díla podle § 22 odst. 3, tzn. i smlouvy nakladatelské.) Překročení výše dotisků by již bylo dalším vydáním díla, popř. změnou smlouvy nakladatelské v části o věcném rozsahu vydání díla, což by vyžadovalo opět písemnou formu (viz § 40 odst. 2 OZ). Do pojmu „náklad jednoho vydání díla“ je zapotřebí zahrnovat pouze zcela shodné výtisky, i když byly vyrobeny postupně. Tento

povahový předpoklad není dán např. tehdy, je-li v některých výtiscích obsažena jiná předmluva, jiné ilustrace, jiné výtvarné ztvárnění obálky apod. V takovýchto případech se již nejedná o totožné vydání díla, nýbrž o vydání další.

Určení výše nákladu ve smlouvě nakladatelské má svůj právní význam i s ohledem na odst. 3 (viz komentář). Není-li náklad jednoho vydání díla určitý, nelze ani zjistit stav jeho rozebrání, a tudíž aplikovat odst. 3.

5. Kromě zmíněné otázky dotisků (do dohodnuté výše nákladu díla) je třeba zmínit i přetisky (nad dohodnutou výší nákladu díla). Jedná se o přetisky trojího druhu.

Ve smluvním autorském právu nakladatelském zaujímá významné místo právo na autorské výtisky, byť není AZ ani jiným právním předpisem dnes upraveno. (Srov. však § 11 dříve platné cit. vyhl. č. 25/1967 Sb.) Existenci tohoto práva nelze ani dovodit z obsahu autorského práva (srov. § 12), neboť se jedná nikoli o právo absolutní povahy, ale pouze o relativní oprávnění, vzniklé smlouvou nakladatelskou. (Někdy bývá toto právo v praxi považováno za tradiční nakladatelskou zvyklost /obvyčej/, což je pravda, nicméně v našem právním řádu neznajícím, alespoň podle převažujících teoretických názorů, přímou závaznost zvyklostí, pravda právně bezvýznamná. (Úvahu o aplikaci § 3 odst. 1 OZ ale nelze zcela vyloučit.) Cit. zrušená vyhl. č. 25/1967 Sb. obsahovala dispozitivní ust. § 11 odst. 2, podle něhož nebylo-li ve smlouvě nakladatelské sjednáno jinak, příslušel „při každém vydání díla autorovi /každému ze spoluautorů díla nebo každému z autorů díla souborného nebo děl spojených/ alespoň jeden autorský výtisk“, který se podobně jako ostatní přetisky nezapočítával do nákladu vydání.) Lze si představit i takovou smlouvu nakladatelskou, která by žádné autorovo oprávnění na autorské výtisky (ani na jeden) nezakládala, stejně jako si lze představit takovou smlouvu, kde by autorská odměna byla poskytnuta pouze naturálně formou autorských výtisků (které mohou mít jako nakladatelské a knihkupecké zboží i značnou cenu). Nakladatel, pokud je zavázán autorské výtisky autorovi na svůj náklad před vydáním díla předat (a není rozumný důvod tuto tradici rušit), si zpravidla současně vymíňuje, že je autor nesmí použít k obchodnímu odbytí. (To nevylučuje jejich použití jako darů, včetně darů za účelem recenzí díla, jeho kritik apod.) Pokud by záповěď v uvedeném smyslu nebyla dohodnuta, a autor použil autorské výtisky k vlastním obchodním účelům, bylo by možno podle skutkových okolností případu dovodit rozpor výkonu autorova vlastnického práva k těmto rozmnoženinám díla s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 OZ). Zejména pro možné ohrožení nebo porušení nakladatelského odbytí výtisků, k němuž je nakladatel podle smlouvy nakladatelské povinen.

Autorské výtisky se zpravidla sjednávají jako součást autorské odměny, která

tak nabývá podobu alespoň částečně naturální. Je však možno jejich nabytí sjednat i vedle autorské odměny, což by přineslo zvláštní (další) důsledky veřejnoprávní, pokud jde o daň darovací.

Vedle práva na autorské výtisky lze ve smlouvě nakladatelské dohodnout i jiná majetková práva, resp. jiné majetkové výhody, ve prospěch autora. (Např. právo koupě dalšího dohodnutého množství výtisků za tzv. nakladatelskou /velkoobchodní/ cenu /srov. angl. termín PPD – price per dealer/, popř. za cenu se slevou, apod.) I pro tato majetková práva aj. majetkové hodnoty platí, že je lze sjednat jak v rámci autorské odměny jako naturální plnění, tak i samostatně vedle této odměny s již uvedenými veřejnoprávními důsledky na darovací daň.

Kromě autorských výtisků patří mezi přetisky nad dohodnutý náklad díla též pracovní výtisky. Jejich pojem opět není AZ znám. Používá jej však předpis veřejnoprávní, jímž je vyhl. č. 140/1964 Sb., o povinných a pracovních výtiscích, ve znění pozdějších předpisů. Rozsah této vyhl. je dnes malý, v podstatě se týká zejména periodického tisku. (Nevztahuje se mj. na neperiodické publikace.) Při každém vydání tiskoviny, na niž se cit. vyhl. č. 140/1964 Sb., jež ani nebyla vydána k provedení AZ, vztahuje, lze nad smluvně stanovený náklad přetisknout nejvýše 150 výtisků (se stanovenou možností moderace této sumy), a to ke splnění povinnosti ohledně povinných výtisků a zbytek pro účely výtisků pracovních, nejde-li o noviny a časopisy, kde tento limit přetisků není takto stanoven, ale je určen ročním titulovým plánem. Výtisky z přetisků jsou neprodejné a neposkytuje se za ně autorská odměna, což sice neplatí z AZ, ale z povahy jejich účelu, v němž se zřetelně (u povinných výtisků) rýsuje veřejné zájmy. (Viz § 2 cit. vyhl. č. 140/1964 Sb.) Tzv. zbytkové výtisky z přetisku, které nebudou použity jako výtisky povinné, smí nakladatel podle § 6 cit. vyhl. č. 140/1964 Sb. použít pouze k taxativním, dnes již částečně překonaným, podrobně stanoveným účelům, a to:

- a) k recenzování, k literární kritice, pro členy edičních rad a hodnocení,
- b) k propagaci a pro domácí a zahraniční výstavy,
- c) k výměně s ostatními československými i zahraničními organizacemi,
- d) pro zajištění exportních potřeb a pro zahraniční agentáž,
- e) pro vedoucí pracovníky nakladatele (vydavatele) a pro pracovníky, kteří se přímo podílejí na vzniku tiskoviny nebo tiskoviny nezbytně potřebují pro výkon své pracovní funkce,
- f) pro nadřízený orgán nakladatele (vydavatele), pokud jím není Československé (Slovenské) Ústředí knižní kultury, které již vzniklo,
- g) k archivním a dokladovým účelům.

Zmíněný předpis v sobě obráží někdejší administrativně direktivní metody řízení, a proto je dnes vývojem překonán. Na druhé straně zase přináší určení mezi zásahů do autorského práva v souvislosti s některými způsoby vydání děl.

Pro tiskoviny, na něž se cit. vyhl. č. 140/1964 Sb. nevztahuje, tj. zejména pro neperiodické publikace, platí, pokud jde o pracovní výtisky, smluvní režim, obsažený ve smlouvě nakladatelské jako její pravidelná (nikoli podstatná) obsahová náležitost. (Obsahově lze orientačně a přiměřeně vyjít z cit. vyhl. č. 140/1964 Sb.)

Třetím druhem přetisků nad dohodnutý náklad díla jsou již zmiňované povinné výtisky jako pojem veřejnoprávní. U periodických publikací je jejich režim stanoven cit. zák. č. 37/1995 Sb. (Sám pojem „povinné výtisky“ je zde použit jen jako legislativní zkratka.) Podle § 3 cit. zák. č. 37/1995 Sb. je vydavatel ve veřejném zájmu povinen bezplatně a na svůj náklad odevzdat z každého vydání neperiodické publikace legálně stanovený počet povinných výtisků zákonem určenému okruhu příjemců (knihovnám), který byl oproti předchozí úpravě podstatně zúžen. (Speciálně je upraven i režim vadných odevzdaných povinných výtisků.) Kromě toho z cit. zák. č. 37/1995 Sb. vyplývá zvláštní legální předkupní právo na neperiodické publikace pro další okruh osob (dalších knihoven), který byl stanoven vyhl. č. 252/1995 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Cit. zák. č. 37/1995 Sb. sice nehovoří, že povinné výtisky jsou zhotoveny nad dohodnutý náklad díla, nicméně přinejmenším historickým výkladem nakladatelského práva veřejného a výkladem nakladatelského práva autorského to lze dovodit. (Srov. *argumentum e ratione legis*.) U tiskovin, na něž se vztahuje cit. vyhl. č. 140/1964 Sb., je veřejnoprávní režim povinných výtisků upraven v § 3, kde je také stanoven dosud široký okruh jejich příjemců a jsou upraveny další podrobnosti.

Ve slovenském právu veřejném jsou přetisky nad dohodnutý náklad vydání díla řešeny administrativně restriktivním stanovením jejich nejvyššího možného počtu, a to 160 kusů rozmnoženin díla. (Viz zák. č. 93/1993 Z. z., o povinných výtlačkách periodických publikací a neperiodických publikací, ve znění zák. č. 49/1996 Z. z.)

6. Nakladatele (ani vydavatele) nelze uvádět, alespoň nikoli z toho právního důvodu, že je nakladatelem (či vydavatelem díla), jako „nositele autorského práva“ (společně se značkou © a s uvedením roku prvního uveřejnění díla) ve formální výhradě autorského práva, pokud se jí opatřují všechny výtisky díla ve smyslu čl. III VÚAP. (A též ve smyslu veřejnoprávní identifikační povinnosti podle § 2 odst. 1 písm. f/ zák. č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích.) Jako „nositel autorského práva“ může být takto uveden pouze autor (spoluautoři),

resp. dědic (dědicové) jeho autorského práva. Nakladatel tímto nositelem není. Nakladatel sice odvozeně nabyt autorské oprávnění (společně s povinností) k vydání díla (v tomto smyslu by jej bylo možno považovat za nositele určitého oprávnění), avšak toto své nabyté právo vyčerpal (spotřeboval) právě vydáním díla. K vyčerpání nakladatelského autorského práva došlo okamžikem (*ad momentum*) oprávněného započítání s veřejným šířením rozmnoženin díla, tj. okamžikem vydání díla (§ 10 odst. 2), kdy byl také splněn nakladatelův závazek vydat dílo na svůj účet, který tak zanikl. Nakladateli tím nezbylo žádné autorské právo, jehož by mohl být nositelem, tzn. jeho vykonavatelem udělujícím svolení k užití díla. Na tom nic nemění, že vzájemný nakladatelský poměr stran trvá po event. delší dohodnutou dobu, neboť jeho předmětem je zejména zdržovací povinnost autora podle odst. 2. (V některých jiných státech, zejména státech anglo-amerického právního systému *copyright*, je ovšem právní režim odlišný.)

Je-li nakladatel i přes skutečnost vyčerpání nabytého práva uváděn jako „*nositel autorského práva*“, jedná se o klamavý údaj na rozšiřovaných výtiscích díla, čímž je neoprávněně zasahováno nejen do autorského práva autora, resp. jeho dědice, podle AZ, ale příslušným jednáním lze naplnit i skutkovou podstatu zakázaného nekalého soutěžního jednání podle ObchZ. (Srov. jeho generální klausuli podle § 44 odst. 2 ObchZ s tím, že lze uvážit naplnění zvláštní skutkové podstaty klamavého označení zboží a služeb podle § 46 ObchZ, pokud jde o způsobilost vyvolat v hospodářském styku mylnou domněnku o „*zvláštních charakteristických znacích*“ zboží. Těmito „*zvláštními charakteristickými znaky*“ by mohlo být právě to, že „*nositelem autorského práva*“ k dílu, jehož výtisky jsou jako zboží rozšiřovány, je nakladatel, který by tím mohl získat neoprávněnou výhodu oproti jiným soutěžitelům. Hospodářský význam „*nositele autorského práva*“ totiž spočívá zejména v tom, že je to on, kdo uděluje svolení k dalším užitím díla, tedy k hospodářskému zhodnocování díla.)

Předchozí závěry o nositeli autorského práva mají obecnou povahu. Neplatí pro zvláštní legální případy, a to pro:

- vydání díla časopisecky (v periodickém tisku, viz zák. č. 81/1966 Sb., o periodickém tisku a o ostatních hromadných informačních prostředcích, ve znění pozdějších předpisů)
- vydání ve sborníku (zpravidla neperiodické publikaci)
- jakéhokoli vydání díla kartografického
- uplatnění autorského práva k dílu anonymnímu nebo pseudonymnímu, jehož autor se veřejně neprohlásil (§ 8).

V těchto čtyřech zvláštních případech (právních důvodech), povahově vyplývajících ze zvláštností tzv. hromadných (kolektivních) děl, ze zvláštností děl kartografických a z osobního autorského práva na anonymitu nebo pseudonimitu autora, je vydavatel (AZ jej neoznačuje jako „nakladatele“), resp. u děl anonymních nebo pseudonymních, která nebyla vydána, ten, kdo je jinak oprávněně uveřejnil, *ex lege* zmocněn a povinen vykonávat autorské právo k těmto uveřejněným dílům. Tj. vykonává zde autorské právo, jehož subjektem je uspořadatel vydaných sborníků a časopisů jako souborných děl, resp. autor díla kartografického či autor díla anonymního nebo pseudonymního, který se veřejně neprohlásil. (Viz § 4, zejména jeho odst. 3c, § 8.) V těchto případech je vydavatel, resp. ten, kdo dílo oprávněně jinak uveřejnil (§ 8 odst. 2), zvláštním zákonným zástupcem subjektu autorského práva. AZ u něho předvídá, že jedná vlastním jménem ve prospěch tohoto subjektu, Pouze zde je možno vydavatele, resp. osobu uvedenou subsidiárně v § 8 odst. 2, označit za „*nositele autorského práva*“, obdobně jako lze takto označit ze stejného důvodu i výrobce zachycení filmového apod. vyjádřeného díla ve smyslu § 6 věta druhá. (Srov. komentář k tomuto ust.) Právním důvodem tohoto označení je výkon cizího autorského práva vlastním jménem (ve prospěch autora samozřejmě).

K těmto čtyřem uvedeným legálním důvodům (legálním titulům) se druží i právní důvod založený na smluvním vztahu. Jedná se o občanskoprávní výkon autorova autorského práva nakladatelem, který se děje na základě neformální a neautorskoprávní smlouvy mající rysy komisionářské, kdy nakladatel jedná při realizaci autorových oprávnění vlastním jménem ve prospěch autora, tj. na jeho účet (v autorově nepřímém zastoupení). (Srov. podobně výkon hromadné správy autorských práv ochrannými organizacemi, alespoň, jak bývá v praxi obvyklý.) Právním důvodem (titulem) pro toto jednání ovšem není smlouva nakladatelská jako právní úkon autorskoprávní, nýbrž smlouva jiná; povahy obecné občanskoprávní, popř. obchodně závazkové, pokud se strany dohodly na použití ObchZ. Nakladatele pak lze považovat za „*nositele autorského práva*“, ovšem nikoli z toho právního důvodu, že je vůči autorovi nabyvatelem práva k užití díla jeho vydáním, nýbrž z obecného občanskoprávního smluvního důvodu právní povahy komisionářské, na jehož základě nakladatel souběžně se svou činností nakladatelskou vykonává i jinou činnost mající povahu literární, jiné umělecké, popř. vědecké, agentáže. (Z hlediska veřejnoprávního by se tak jednalo o dvě činnosti, např. o dvojí životnostenské podnikání.) Rozsah výkonu, včetně jeho časové určení je věcí smlouvy. Uvedené formální označení „*nositel autorského práva*“, je-li oprávněně nakladatelem použito, tedy pro něj vůbec nevyplývá z AZ, resp. nevyplývá ze žádného vztahu autorskoprávního, nýbrž ze vztahu obecného občanskoprávního, pokud

smluvně vznikl. (Vyloučit samozřejmě nelze, aby byla uzavřena smíšená smlouva, tj. smlouva nakladatelská i smlouva o výkonu či o správě autorského práva. Ani tento postup ale neznamená, že by se jednalo jen o vztah autorskoprávní.)

Na ochranu autorských práv u neperiodických publikací reaguje i česká (původně československá) technická norma ČSN 01 0166. *Nakladatelská (vydavatelská) úprava knih a některých dalších druhů neperiodických publikací*, která ale není závazná, leč relativně, a to na základě smluvního ujednání stran. Odchýlení se od ní, aniž tak bylo dohodnuto, můžeme být ale považováno za vadu nakladatelského plnění, postrádajícího patřičnou jakost, kterou právě vyjadřuje technická norma.

7. Smlouva nakladatelská – jako jedna ze smluv z třídy smluv o šíření děl, musí být sjednána písemně, pokud Ministerstvo kultury nestanoví jinak (§ 22 odst. 4 a § 46 odst. 1 OZ). Pro uzavření této smlouvy – odhlédneme-li od zákonem přípustných výjimek z písemné formy, stačí, dojde-li k písemnému návrhu na uzavření smlouvy a k jeho písemnému přijetí. Projevy účastníků nemusí být na těže listině. Rovněž tak není zákonem předepsána výjimečná kvalifikovaná písemná forma notářským zápisem. Postačují proto jen soukromé listiny. (Srov. § 46 odst. 2 OZ.) K písemné formě této smlouvy dále viz § 40 OZ. Nebyla-li smlouva nakladatelská uzavřena v písemné formě, kterou požaduje zákon, je absolutně neplatná (§ 40 OZ). Legalizace pravosti podpisů stran se zákonem nevyžaduje a v nakladatelské praxi ani není obvyklá.

8. Výjimka z písemné formy smlouvy nakladatelské je stanovena Ministerstvem kultury vyhl. č. 55/1978 Sb., kterou se stanoví výjimka z povinnosti sjednávat písemné smlouvy o šíření literárních, vědeckých a uměleckých děl. V nakladatelském oboru se jedná o případ, kdy má být uveřejněno literární, jiné umělecké nebo vědecké dílo:

– v periodickém tisku (viz cit. zák. č. 81/1966 Sb.), jestliže autor dílo buď vytvořil přímo na objednávku nebo je vytvořil z vlastního popudu a k uveřejnění nabídl, pokud nejde o postupné uveřejňování díla po částech (na pokračování) nebo o otištění hudebního díla s textem nebo bez textu (viz § 1 odst. 1 cit. vyhl. č. 55/1978 Sb.). (Obsahové náležitosti smlouvy nakladatelské tím nejsou dotčeny.)

9. Odměna, kterou je nakladatel povinen autorovi vyplatit, může mít různou formu. Lze ji sjednat pevnou částkou např. podle počtu autorských archů ve smyslu české (původně československé) technické normy (ČSN 88 0100), stejně jako ji lze sjednat formou podílu na nakladatelském zisku, apod. Odměnu podílovou (nejistou) lze kombinovat s odměnou pevnou (srov. smluvní výraz „nejméně však“ apod.). Nakladatelská smluvní praxe je v tomto směru velmi rozmanitá. Někdejší honorářové vyhlášky již neplatí. (Mohou však být jistým historickým vo-

dítkem pro dohodu o honorářových otázkách, neboť obsahovaly podrobné úpravy, jichž lze orientačně využít – srov. např. dříve platnou cit. vyhl. č. 25/1967 Sb.) Ve smluvní praxi se při sjednávání autorské odměny za vydání díla obvykle přihlíží ke způsobu a rozsahu vydání díla.

Za další vydání díla je povahově vhodné dohodnout odměnu vyšší než u vydání předchozího, neboť požadavkem na další vydání díla obvykle vzrostl i význam díla samého. Nejde však o pravidlo, které by mělo zákonný podklad. (Někdejší normativní pravidla pro sčítání výtisků a vydání pro stanovení odměny již neplatí.)

10. Ve smlouvách nakladatelských se jako vedlejší ujednání někdy v praxi objevuje majetkové právo nakladatelské opce. Přestože v OZ chybí obecná legální úprava soukromoprávní opce, setkáváme se s opčním právem nejen ve zvláštní úpravě závazků (a obchodů) souvisejících s cennými papíry, ale i např. ve smluvním právu nakladatelském aj. Podstata nakladatelské opce (oblíbené zejména v cizině) spočívá v tom, že strany smlouvy nakladatelské mezi sebou uzavírají vedle první smlouvy nakladatelské též druhou smlouvu nakladatelskou, obsaženou zpravidla na těže listině, a to o dalším vydání téhož nezměněného díla, se stejnými osobami, jejich stejným postavením a často i stejným obsahem (vyjma času vydání, který je vždy jiný). Druhá smlouva nakladatelská se sjednává s účinností ode dne následujícího po uplynutí doby trvání poměru založeného první smlouvu nakladatelskou (viz věta druhá a komentář k ní). Obsah druhé smlouvy bývá změněn, jak již bylo řečeno, zpravidla jen pokud jde o čas, kdy má být započato s dalším vydáním díla. Vznik vzájemných práv a povinností z druhé smlouvy nakladatelské je pro obě strany vázán na odkládací podmínku (§ 36 OZ), a to dobrovolného (písemného) oznámení (vyhlášení) opce nakladatelem, obsahujícím projev jeho volby, že na již uzavřené druhé smlouvě nakladatelské tak, jak již byla dohodnuta společně s touto smlouvou první, trvá. Pro oznámení (vyhlášení) opce nakladatelem je obvyklé dohodnout lhůtu, způsob a místo. Bezvýsledným uplynutím lhůty pro oznámení (vyhlášení) opce nakladatelem se druhá smlouva nakladatelská od počátku ruší.

Právo opce dalšího (jednoho i více) vydání díla může nakladatel nabýt za úplat, zpravidla již zahrnutou v autorské odměně, kterou je povinen vyplatit, anebo bezplatně. Majetkové právo opce může být dohodnuto jako převoditelné, neboť to jeho povaha připouští (srov. § 118 odst. 1 OZ), což je ovšem nutno vázat na uzavření zvláštní dohody mezi nakladatelem a autorem o převodu oprávnění vydat dílo (srov. svolení autora podle § 19 odst. 2). Nakladatelským právem opce není vyloučeno nakladatelské přednostní majetkové právo na uzavření dalších smluv nakladatelských na další vydání téhož díla. Jedná se totiž o odlišné soukromoprávní smluvní instituty, které mohou obstát vedle sebe (i když v praxi poněkud nadbytečně). Nakladatelské opční právo je oproti nakladatelskému přednostnímu

právu na uzavření dalších smluv na další vydání díla výrazně silnější, protože další smlouva (nebo i více smluv) je již uzavřena, a to při sjednání smlouvy první. Pouze její účinnost je časově odložena a navíc vázána (a zde je podstata opce) na projev svobodné vůle nakladatele, zda z důvodů hospodářských aj., jež nemusí být ve smlouvě vůbec uvedeny, bude v budoucnu na účinnosti další smlouvy nakladatelské trvat nebo nikoli. Svou vůli nakladatel projeví jednostranným občanskoprávním úkonem, k němuž ovšem není povinen, a to volbou (optováním) právních následků smlouvy – opcí. (Srov. též oblast nájemních vztahů, kde se podobně projevují nájemní opce aj.) Veškerá majetková opční práva citelně postrádají zvláštní promlčecí dobu, která by měla být upravena ve smyslu § 101 a násl. OZ. (Uvážit lze do budoucna i zvláštní počátek jejího běhu.) Tento nedostatek je proto nutno brát při sjednávání opčních práv v úvahu.

11. Na rozmnoženinách děl bývá v praxi někdy uváděna výhrada autorského práva, která zpravidla zní „Všechna práva vyhrazena“ (angl. *All rights reserved*). (Dříve, s ohledem na starší právní předpisy, bývala tato výhrada český uváděna jako „Všechna práva, včetně překladu, vyhrazena“.) Uvádění tohoto textu ani jeho forma nejsou předpoklady autorskoprávní ochrany díla podle AZ. Výhrada autorského práva je přitom myšlena jako souhrn subjektivních autorských oprávnění, které tvoří obsah práva autorského (viz § 12). Jednotlivá autorská práva (oprávnění) vyplývající z obsahu tohoto práva (nikoli z formální výhrady samé, neboť tato práva vznikají i existují zcela neformálně) původně vždy vykonává autor. Odvozeně je však může vykonávat i jiná osoba vlastním jménem a na účet autora, pokud jí autor takto pověří, resp. jí výkon svých autorských práv svěří. K tomu dojde pouze smlouvou uzavřenou mezi autorem a jinou osobou. Nestačí proto jen říci, že všechna práva jsou vyhrazena, tzn., že vždy jsou vyhrazena pouze autorovi (resp. dědici jeho autorského práva), ale je zapotřebí se zmínit i o tom, kdo vyhrazená práva vykonává, zda autor (dědic), anebo jiná osoba jako jeho nepřímý zástupce a z jakého právního důvodu. Je-li tím, kdo vyhrazená autorská práva vykonává, jiná osoba než autor (dědic) sám, je vhodné tuto skutečnost sdělit. (Nelze totiž vyloučit úvahu o tom, že by zamlčením této skutečnosti mohlo dojít ke klamání nebo alespoň matení soutěžitelů i spotřebitelů, což by mohlo naplnit legální pojmové znaky zakázaného nekalého soutěžního jednání podle § 44 ObchZ.)

12. S autorským právem (nikoli jen nakladatelským, ale i s autorským právem pronájmu a půjčování rozmnoženin děl) souvisí též veřejné právo knihovnické, které je upraveno dosud platným, byť vývojem překonaným, zákonem č. 53/1959 Sb. o jednotné soustavě knihoven (knihovnickým zákonem), a dosud platnou, byť opět překonanou; vyhl. č. 110/1965 Sb., o evidenci zahraniční literatury, aj. staršími předpisy terciárního charakteru.

13. Číslo *Mezinárodního standardního číslování knih (ISBN)* nemá žádný autorskoprávní význam, leč význam veřejnoprávní (viz § 2 odst. 1 písm. g/ cit. zák. č. 37/1995 Sb., pokud bylo naší *Národní agenturou ISBN*, jíž je *Národní knihovna České republiky*, sídlem v Praze, uděleno). Jedná se o českou (původně československou) technickou normu (*ČSN 01 0189*). Stejný autorskoprávní závěr platí i o čísle *Mezinárodního standardního číslování seriálových publikací (ISSN)*. (Viz *ČSN 01 0187*.)

14. V neperiodických publikacích se dříve, v době administrativně direktivního řízení nakladatelské činnosti, polygrafického průmyslu a knihkupectví, včetně plánování, používalo označení „*tematická skupina*“, resp. podskupina. Nemělo žádný autorskoprávní význam. Nezná jej ani česká technická norma *ČSN 01 0166 Nakladatelská (vydavatelská) úprava knih a některých dalších druhů neperiodických publikací*. Používání tohoto označení v neperiodických publikacích, byť není výslovně zakázáno, může být matoucí, protože jeho šifra není průměrnému spotřebiteli, kterého je zapotřebí mít stále na mysli, známa a je pro něj nesrozumitelná. Tím mohou být objektivně dotčeny spotřebitelské zájmy. Jeho použití v obchodním styku v obchodních kruzích pro usnadnění klasifikace zboží tím není nijak vyloučeno. Nemělo by se ale používat, a to z výše uvedeného důvodu spotřebitelské nesrozumitelnosti, přímo na rozmnoženinách děl, které jsou jako zboží určeny právě spotřebiteli. (Nehledě na rozpor s uvedenou *ČSN*, byť nezávaznou.)

15. Díky své technické účelovosti a zvláštní věcné předurčenosti katalogizační záznamy obvykle nesplňují legální pojmové znaky děl podle AZ. (Srov. např. *CIP – Cataloguing-in-Publication*, jak je obvykle sestavuje *Národní knihovna České republiky*, aj.)

16. V nakladatelské praxi týkající se vydávání hudebních děl s textem nebo bez textu a děl hudebně dramatických se historicky vyvinul hospodářský požadavek nakladatele na podíl na budoucích příjmech autorových, dosažených v hospodářském důsledku toho, že dílo bylo nakladatelem vydáno (nakladatel vynaložil svou „*práci a dovednost*“ /*skill and labour*/ na vydání díla), čímž dílo vstoupilo ve známost a následně bylo i jinak hospodářsky zhodnocováno (např. veřejným provozováním, šířením snímků jeho zvukového záznamu apod.), a to často i přímo prostřednictvím původních tiskových apod. rozmnoženin (např. not) pořízených nakladatelem za účelem jejich odbytu. I na tomto principu, tj. podílové účasti nakladatele na budoucích výnosech autorových, byl pod rakouským vlivem založen roku 1919 vznik naší první ochranné organizace. Později byl tento princip víceméně opuštěn (v důsledku socializace nakladatelského oboru). Obnoven byl až v 90. letech v praxi ochranné organizace *OSA – ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním*. Právo nakladatele kořistit z budoucích autorových

výnosů (z jeho tantiém) ale vůbec nevyplývá z AZ, jehož dnešní konstrukci je něco takového v podstatě cizí. Opírá se pouze o smluvní ujednání, obsažené například ve smlouvě nakladatelské jako vedlejší ujednání, právní povahy dokonce nikoli autorskoprávní (alespoň nikoli z pohledu AZ), leč obecné občanskoprávní.

17. Naše starší právo, stejně jako i dnešní úpravy rakouské a německé, považovalo nakladatelská a některá jiná jednání knižního a uměleckého obchodu za obchod, pokud byla provozována po živnostensku. Z naší současné legislativní úpravy vyplývá, že smlouva nakladatelská, podobně jako i jiné smlouvy podle AZ, patří svou právní povahou (a legislativní úpravou) mezi absolutně neobchodní závazkové vztahy (tzv. absolutní neobchody), a to i kdyby obě strany byly podnikateli. Např. když namísto autora jedná vydavatel vydaného sborníku nebo časopisu, resp. ten, kdo oprávněně vydal nebo jinak uveřejnil díla anonymní nebo pseudonymní, jehož autor se veřejně neprohlásil, nebo autorův smluvní komisionář, a jenž je, stejně jako nakladatel, podnikatelem. I v takovémto případě by se v případě smlouvy nakladatelské, uzavřené mezi zmíněnými osobami, jež jsou podnikateli, jednalo o absolutní neobchodní závazkový vztah, neboť jejich závazkový vztah, vzniklý touto smlouvou, nespadá pod vztahy podle § 261 ObchZ. (Možnost písemné dohody stran o tom, že tento jejich závazkový vztah se bude řídit ObchZ, uzavřená podle § 262 ObchZ, ovšem zůstává nedotčena.) Je přitom pravdou, že smlouva nakladatelské, resp. i jiné smlouvy podle AZ, není upravena v ObchZ, i kdyby účastníci závazkového vztahu, jí vzniklého, měli podnikatelskou povahu. Současně je ale též pravdou, že smlouva nakladatelská, resp. i ostatní smlouvy podle AZ, není jako smluvní typ upravena v OZ (viz § 261 odst. 5 a 6 ObchZ). AZ má ale právní povahu zvláštního zákona vůči OZ, který systematicky patří k OZ (srov. též § 53 odst. 1). Jen z důvodů legislativně technických (a historických) nebyla úprava AZ pojata přímo do OZ. (Srov. však jednak dřívější pojetí v rámci obecného zákoníku občanského ABGB z roku 1811, stejně jako i připravované budoucí pojetí opět v rámci civilního kodexu.) Odkaz na OZ, jak jej uvádí § 261 odst. 6 ObchZ je proto zapotřebí chápat v celkovém kontextu soukromého práva, resp. i v kontextu řady zvláštních občanskoprávních zákonů, zejména AZ, neboť i tyto zvláštní zákony jsou formálními prameny občanského práva. Jedná se přitom vždy o úpravu práva občanského a o občanskoprávní vztahy. (Srov. § 1 odst. 3 OZ.) Je pravdou, že při přípravě ObchZ bylo možno celou věc lépe legislativně vyjádřit. (Na AZ a jeho smluvní typy se asi pozapomnělo.)

Komentář k odstavci 2):

1. Smlouva nakladatelská je AZ jako jediná smlouva v něm zvlášť uprave-

ná konstruována jako smlouva obsahující výhradní (exkluzivní) autorské svolení k vydání díla. (Kromě dále zmíněných výjimek.) Historicky tradiční exkluzivita nakladatelského práva je vyjádřena v odst. 2, a to tak, že po dobu trvání „poměru založeného nakladatelskou smlouvou“, tj. po dobu, na kterou je sjednána tato smlouva (např. na dva roky apod.), je autorovi zapovězeno udělit svolení k vydání díla (nutno rozumět k vydání v témže jazyce) jiné osobě bez souhlasu nakladatele. AZ ponechává pro souhlas nakladatele volnou formu a není ani stanoveno, že by tento souhlas musel být předchozí, pokud tak není vymíněno smluvně. Účelem této zápořevdi je ochrana hospodářských zájmů nakladatele, který nese veškerá nebezpečí spojená s vydáním díla. Z toho také vyplývá, že „doba trvání poměru založeného nakladatelskou smlouvou“ by měla odpovídat rozumnému uspořádání vzájemných vztahů, právě s ohledem na oprávněné majetkové zájmy nakladatele, přičemž vzájemný vztah stran je vhodné vyvážit (např. též vyšší autorskou odměnou při delší době trvání vzájemného vztahu apod., neboť autor je omezen v nakládání se svým dílem, resp. právem k němu.)

V pojmu zákazů udělení svolení k vydání díla jinou osobou je již povahově zahrnut i zákaz vydání díla vlastním nákladem autora. (AZ o tom mlčí – srov. však *argumentum a maiori ad minus*.)

2. AZ připouští dva důvody legálních průniků do ochranného nakladatelského zápořevdního práva, jež mají povahu omezení tohoto subjektivního práva ve prospěch volnosti autora. Jedná se o taxativní případy:

- souborného vydání autorových děl jiným nakladatelem (o sebrané spisy), kdy by zápořevdní právo mohlo ohrozit vydání nebo úplnost kompletu autorových sebraných spisů. Lze říci, že obecný zájem kulturní je zde upřednostněn před hospodářským zájmem nakladatele.
- vydání díla v periodické publikaci, tj. novinově, časopisecky aj. periodickou tiskovinou, vydávanou nejméně dvakrát ročně pod stejným názvem a v úpravě typické pro tento druh tisku. (Viz § 3 odst. 1 cit. zák. č. 81/1966 Sb., pokud jde o veřejnoprávní definici „periodického tisku“.)

V obou případech je však nutno aplikovat i obecné ust. § 3 odst. 1 OZ, v jehož smyslu výkon autorových práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů (tj. i z jeho autorskoprávního vztahu k nakladateli) nesmí být v rozporu s dobrými mravy. (Stačí, že již na základě právního důvodu zasahuje do jinak výlučného nakladatelského práva, jež nakladatel od autora úplatně získal.) O rozpor s dobrými mravy by se v daném případě mohlo jednat tehdy, jestliže by autorovým udělením svolení k např. časopiseckému vydání díla třetí osobou byl ohrožen účel smlouvy nakladatelské, znějící na knižní vydání díla, k němuž je nakladatel

povinen např. na stejném územním trhu. (Na druhé straně se ale může stát, že časopisecké vydání díla naopak zpouzarizuje jeho vydání knižní a podpoří knižní odbyť /a samozřejmě naopak/.)

Odst. 2 je každopádně ochranným ust. ve prospěch oprávněných majetkových zájmů nakladatele.

Komentář k odstavci 3):

1. Odst. 3 je ochranným ust. ve prospěch oprávněného zájmu autora na exploataci jeho díla. Jedná se o jistou protiváhu odst. 2, znějícího ve majetkových prospěch zájmů nakladatele. Odst. 2 vychází z právní skutečnosti, jíž je „rozebrání díla“. Tento pojem však zůstává AZ nedefinován. Rozebráním díla, přesněji „rozebráním rozmnoženin díla“, se v nakladatelské praxi i v nauce autorského práva zpravidla rozumí stav, kdy běžná poptávka veřejnosti po rozmnoženinách díla, daných do nákladu, nemůže být na území, v němž mají být rozmnoženiny díla veřejně šířeny, uspokojena. Tzn., že již nelze dát do oběhu tolik výtisků, aby běžná poptávka mohla být na příslušném trhu řádně uspokojena. Nemusí jít o absolutní rozebrání všech výtisků díla do posledního kusu. Ojedinele se mohou zbytky nákladu ještě vyskytnout např. v odlehlých prodejních místech apod. (Srov. obdobně Knap, 1993⁴.) Kdo a jak zjistí stav rozebrání díla, AZ neřeší. Podle § 13 odst. 3 dříve platného cit. zák. č. 106/1923 Sb. z. a n., platného do konce roku 1953, platila legální nevyvratitelná domněnka, podle níž se „dílo pokládá za rozebrané, oznámil-li to nakladatel zadavateli řádným obchodním dopisem z vlastního popudu nebo na jeho písemný doporučený dotaz anebo nezodpověděl-li jej do čtyř neděl“. Cit. norma vycházela z reálného posouzení stavu, v němž autor není zpravidla schopn zcela posoudit, zda výtisky díla jsou na trhu rozebrány či nikoli.

2. AZ v odst. 2 zakotvuje zvláštní autorovo právo na další vydání díla, jehož předchozí náklad byl rozebrán, pokud k tomuto rozebrání došlo během trvání doby, na niž byla smlouva nakladatelská sjednána. Toto právo na další vydání díla – a je-li autorem vůči nakladateli uplatněno, i odpovídající povinnost nakladatele uzavřít s autorem smlouvu nakladatelskou na další vydání díla, není nijak vázáno na předchozí sjednání dalšího vydání mezi stranami. Jedná se o právo působící nezávisle na event. další již sjednané smlouvě nakladatelské.

Povinnost (a oprávnění) nakladatele k uzavření další smlouvy nakladatelské na další vydání téhož díla je časově omezena na dobu 6 měsíců, jejíž počátek není AZ stanoven. (Z dikce AZ lze dovodit, že tato lhůta počíná doručením autorova požadavku na další vydání díla nakladateli. Tento požadavek nemusí mít nutně

povahu návrhu na uzavření smlouvy nakladatelské, i když vesměs tomu tak bude.) (V části naší literatury je zastáván názor, že formulace odst. 3, podle níž může autor „žádat na nakladateli, aby dílo vydal znovu“, nezakládá pro autora právní nárok (a pro nakladatele povinnost) na další vydání díla, resp. na uzavření další smlouvy nakladatelské. Celé ust. je pak chápáno jen jako „právo nakladatelství na přednostní uzavření nakladatelské smlouvy na další vydání díla“ [viz Knap, 1993⁴]. Podle mého soudu je však tímto ust. právní nárok založen, neboť jinak by předmětné ust. AZ ztratilo jakýkoli normativně právní smysl. Žádat lze pochopitelně o cokoli. Pokud však zákonodárny orgán příslušný požadavek autora takto zakotvil, nezbyvá než jej vyložit s ohledem na jeho účel, tj. jako požadavek obsahující právní nárok autora a jemu odpovídající povinnost nakladatele. Na věc lze ale mít i odlišný názor, neboť z hlediska právního řádu není rozhodno, co zákonodárce chtěl říci, nýbrž to, co řekl.)

Důsledkem neuzavření nové smlouvy nakladatelské na další (povahově nutně nezměněné) vydání díla v zákonně lhůtě 6 měsíců je autorova volnost sjednat smlouvu s nakladatelem jiným, resp. vydat dílo vlastním nákladem, což je v odst. 3 povahově rovněž zahrnuto (viz arg. shora). Neuzavření další smlouvy nakladatelské je tak právně sankcionováno vyvázáním se autora z jeho trvajících zdržovací povinnosti vůči nakladateli ohledně vydání díla jinou osobou nebo vydání díla autorovým vlastním nákladem.

3. Ve slovenském právu platí zákonná úprava, která byla recipována z práva československého, ve znění platném k 31. 12. 1992.

§ 25

(1) [Autorská korektura] Autor je oprávněn provést autorskou korekturu svého díla.

(2) Nebude-li autoru umožněno autorskou korekturu díla provést, může od smlouvy odstoupit a žádat vrácení díla, došlo-li by k užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu; tím není dotčen jeho nárok na autorskou odměnu.

Související předpisy: § 24, OZ

Z literatury: Knap, K.: Některé otázky autorského práva v nakladatelské praxi. Social. Zákonn. 1973/8. Smluvní vztahy v autorském právu. Praha 1967. Telec, I.: Vzory autorskoprávních smluv. Brno 1996.

Právo na autorskou korekturu díla není autorským právem absolutní povahy. Působí jen relativně vůči nakladateli, a to ve vzájemném právním vztahu autora

a nakladatele, vzniklém smlouvou nakladatelskou (viz § 24 a komentář k němu). Nepůsobí tedy vůči všem. Právo na autorskou korekturu díla se týká autorského přehlédnutí kteréhokoli díla, jež má být vydáno. Podle nauky pramení právo na autorskou korekturu díla v osobních právech autorských ve smyslu § 12 odst. 1 písm. a) – viz např. Knap, 1993⁴. Výkon tohoto práva spočívá v osobním plnění autora, neboť jde o revizní akt tvůrčí povahy, v němž autor naposledy přehlíží své dílo, zejména, zda nebylo při přípravě jeho vydání neoprávněně zasaženo do nedotknutelnosti díla (srov. *droit au respect*) a do ostatních osobních autorských práv (viz Grečo, 1972), a event. vytváří poslední tvůrčí úpravy již konečného znění díla před jeho vydáním (srov. výklad níže). V tom spočívá i účel (funkce) autorské korektury díla, jež je projevem osobního autorského práva mít přehled o stavu díla před jeho vydáním. Autorská korektura díla proto znamená autorovu poslední osobní tvůrčí revizi díla před jeho vydáním. (Jedná se o součást tvorby, Murříň, 1994.) Právo na ni vychází z předpokladu, že autor má oprávněný osobní zájem na tom, aby bylo započato s veřejným šířením rozmnoženin pouze jeho literárně, jinak umělecky nebo vědecky dokonalých děl. Jejím účelem není změna díla, neboť jeho vnímatelné vyjádření v dohodnuté podobě již autor nakladateli odevzdal při výkonu své autorské součinnosti, a to ve znění tzv. poslední ruky.

2. Autorskou korekturu díla nelze zaměňovat za redakční, tiskárenskou apod. korekturu rozmnoženin díla, kterou je povinen provést nebo zajistit nakladatel v rámci splnění svého závazku učinit „opatření“ k šíření díla, který musí být splněn řádně a včas. K těmto „neautorským“ korekturám rozmnoženin díla není autor povinen. Přičilo by se to povaze smlouvy nakladatelské a jejímu kogentnímu obsahu stanovenému AZ. Samozřejmě nelze vyloučit, aby autor uzavřel s nakladatelem i jinou smlouvu než nakladatelskou, v níž by se zavázal k různým redakčním aj. pracem. Právním důvodem (titulem) takovéto další činnosti by ovšem nebyla smlouva nakladatelská, a to ani v rámci obligatorního ujednání o autorově součinnosti. Pokud by tento titul chyběl a autor by i přesto zhotovil např. redakční korekturu rozmnoženin díla, nelze vyloučit naplnění skutkové podstaty bezdůvodného obohacení na straně nakladatele, jež by spočívalo v majetkovém prospěchu z této „neautorské“ korektury, na úkor autora ve smyslu § 451 a násl. OZ.

3. V rozporu s odst. 1 není, jestliže si nakladatel ve smlouvě nakladatelské vymíní právo jednostranně autorovi určit přiměřenou lhůtu k provedení jeho autorské korektury díla. Naopak takovéto ujednání odpovídá rozumnému uspořádání vzájemného nakladatelského vztahu a koresponduje i účelu smlouvy nakladatelské, jíž je vydání díla v jeho řádném stavu i po stránce tvůrčí. Provedení autorské korektury díla jeho autorem však není vynutitelné, a to ani tehdy, jestliže by na jejím provedení měl nakladatel zájem, protože se jedná pouze o autorovo právo,

nikoli o jeho povinnost. Autorovu právu na autorskou korekturu díla pak pojmově odpovídá povinnost nakladatele k součinnosti při výkonu tohoto práva autorem, kterou je vhodné blíže určit ve smlouvě nakladatelské (např. jako povinnost včas autorovi předat všechny podklady pro řádné provedení autorské korektury díla, zejména předat jeho rozmnoženinu v úpravě, v níž má být šířena, apod.).

4. Náklady autorské korektury díla pojmově nese nakladatel, jež zde má právní postavení dlužníka. AZ se však nepříčí, jestliže smlouva nakladatelská stanoví povinnost autora nahradit nakladateli zvýšené náklady (např. na novou sazbu apod.), pokud k nim došlo v důsledku autorovy změny již odevzdané konečné vnímatelné podoby vyjádření díla, kterou autor provedl při výkonu práva na autorskou korekturu díla. Autorská korektura díla totiž pojmově není změnou díla v pravém slova smyslu, nýbrž jeho tvůrčím přehlédnutím, v jehož důsledku ovšem může ke změně díla rovněž dojít. Nakladateli proto vzniká vůči autorovi právo na náhradu nákladů tím způsobených, a to tehdy, jestliže autor v díle provedl takové změny, které mohl nebo měl provést ještě před odevzdáním podoby jeho konečného vyjádření, k čemuž byl povinen. To zpravidla neplatí, jedná-li se o změny díla, které bylo nutné provést v důsledku neodvratitelných nebo nepředvídatelných okolností vzniklých mimo vůli autora až po odevzdání konečného znění díla (*vis maior*). (AZ o tom však mlčí, a proto je vhodné těmto událostem věnovat pozornost smluvní. Uvážit je přitom zapotřebí i to, zda tím nedochází k dodatečné /následné/ nemožnosti plnění ve smyslu § 575 a násl. OZ, a tím i k zániku závazků.)

5. Právo na autorskou korekturu díla lze uplatnit u všech způsobů vydání díla. Tzn. jak u jeho vydání ve formě neperiodické publikace, tak formou periodického tisku, popř. jinak (tj. i včetně vydání díla na disketách určených pro provoz počítače aj.). Dohoda stran, kterou by bylo autorovo oprávnění na autorskou korekturu díla vyplývající z AZ vyloučeno nebo zkráceno (např. z důvodů provozních, technických, časových apod.) by byla neplatná pro rozpor s kogentním ust. § 14 odst. 3, viz též § 39 OZ.

6. Vydání díla bez možnosti autorova uplatnění práva na autorskou korekturu by bylo neoprávněným zásahem do práva autorského (viz § 32). (Dále viz níže.)

Komentář k odstavci 2):

1. Neumožnění provedení autorské korektury díla jeho autorem je AZ sankcionováno jako autorův legální důvod pro odstoupení od smlouvy nakladatelské a pro vrácení díla autorovi (správněji pro „vrácení vyhotovení díla“ nebo „podkladu, na němž je dílo zachyceno“). To však platí pouze za předpokladu, že by vydáním díla bez jeho autorské korektury došlo k jeho užití způsobem snižujícím jeho hod-

notu, čímž by došlo k neoprávněnému zásahu do osobního autorského „práva na ochranu autorství“ (srov. § 12 odst. 1 písm. a/). Pokud by tento předpoklad nebyl naplněn, což je otázkou skutkovou mimoprávní, nelze právo na odstoupení od smlouvy nakladatelské a na vrácení vyhotovení díla autorem uplatnit.

Je-li splněn uvedený předpoklad neoprávněného zásahu do osobního autorského práva, přičemž postačuje jen jeho hrozba, zůstává i po odstoupení od smlouvy nakladatelské a po vrácení vyhotovení díla nedotčen autorův nárok na (plnou) autorskou odměnu. Tím je v AZ zakotvena zvláštní úprava vypořádání stran smlouvy nakladatelské, tj. smlouvy, která byla od počátku zrušena v důsledku jednostranného odstoupení autora z důvodu stanoveného odst. 2. (Srov. § 48 OZ.) Obecná úprava důsledku zrušení smlouvy, podle níž je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal (viz § 457 OZ) se zde neuplatní, a to ve prospěch zvláštní úpravy v odst. 2. (Obdobně srov. též § 23 odst. 3, který je rovněž zvláštní autorskoprávní úpravou, mající přednost před obecnou vypořádací úpravou podle OZ.)

5. Ve slovenském právu platí stejná zákonná úprava, která byla stejně jako i u nás recipována z práva československého, ve znění platném k 31. 12. 1992.